

**A Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtárának kölcsönzési
politikájának és szabályzatának kialakulása**

Kecskeméti Gergely
Szegedi Tudományegyetem
Klebelsberg Kuno Könyvtára

*A Magyar Könyvtárosok Egyesülete és az Informatikai és Könyvtári Szövetség részére Az év
fiatal könyvtárosa-díj elnyerésére benyújtott dolgozat*

2014

Bevezetés

A Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtárának Kölcsönző Csoportjában dolgozom 2009 óta. Az ország egyik legnagyobb állományú és legnagyobb forgalmú felsőoktatási könyvtárának kölcsönzési szabályzata, kölcsönzési politikája eleinte szinte átláthatatlannak tűnt számomra, igyekeztem azonban rájönni a logikai összefüggésekre, többnyire sikeresen. Az a kevés eset, amikor ez nem sikerült, felkeltette az érdeklődésemet, vajon milyen okok vezethettek egyik-másik pont bevezetéséhez?

A 2011-es évtől a kölcsönző csoportvezetőjeként lehetőségem nyílt a kölcsönzési politika és szabályzat módosításaira javaslatot tennem. A feladat nem volt egyszerű, mivel úgy kellett az egyes olvasói érdekeket szem előtt tartani, hogy közben a könyvtár (és a többi olvasó) érdekei se sérüljenek. Ahhoz, hogy ezeket az akadályokat sikeresen vehessem, foglalkoznom kellett – már nem pusztán érdeklődésből, hanem részben munkaköri feladatként – a kölcsönzési politika és szabályzat kialakulásával, annak okaival és következményeivel.

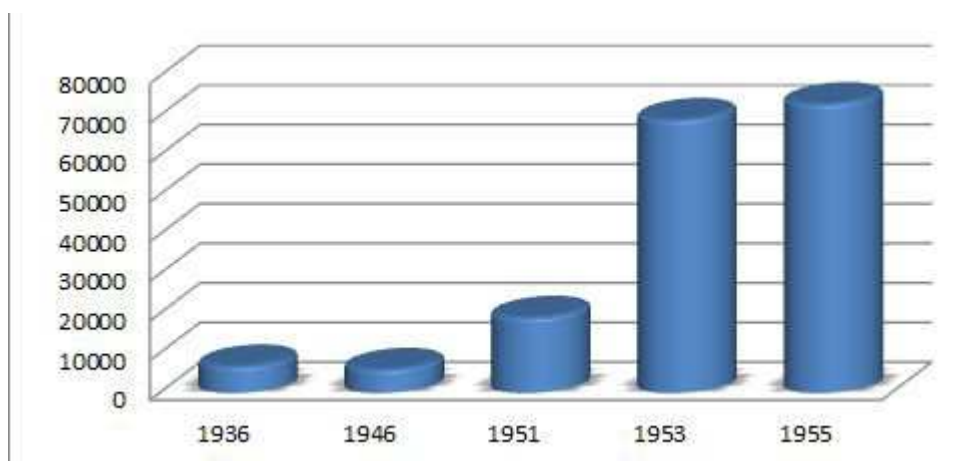
E pályázati dolgozat egy (szándékosan rövid) része szükségszerűen foglalkozik a jelenlegi Klebelsberg Könyvtár (a 2004-ben bekövetkezett egyetemi könyvtári integrációig Egyetemi Könyvtár, központi könyvtár) történetével, a könyvtári integrációhoz vezető úttal is, mert úgy érzem, ez elengedhetetlen az összefüggések megértéséhez.

Egységesen az Egyetemi Könyvtár megnevezést használom az 1921-ben Kolozsvárról Szegedre költöző Ferenc József Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárára, az 1940-ben alapított Horthy Miklós Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárára, az 1945-ben átnevezett Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárára és az 1962-ben átnevezett József Attila Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárára, mivel – a név- és intézményi változások ellenére – helyileg és állományilag is ugyanarról a könyvtárról van szó.

A kölcsönzés jelentősége a könyvtár életében

„A könyvtár annyit ér, amennyire olvasóinak hasznára válik”, írja Konrad Gesner 1545-ben, Bibliotheca Universalisában. Az Egyetemi Könyvtár 1921-es alapításától kezdve igyekszik olvasói hasznára lenni. Az első években a könyvtár látogatóinak „csupán” kölcsönzésre volt módja, mivel – a rendelkezésre bocsátott terület szűkössége miatt –

olvasóterem kialakítására nem kerülhetett sor, a dokumentumok helyben használatára csak az 1924-es évtől nyílt lehetőség. Az olvasóközönség nagy részét az egyetem hallgatói tették ki, akik leginkább a tanulmányaikhoz szükséges könyveket keresték. Az Egyetemi Könyvtárnak nem volt (és jelenleg sincs) lehetősége az egyetem összes kurzusának jegyzetét a hallgatók számának megfelelő mennyiségben beszerezni. A kialakult gyakorlat szerint a gyakran keresett dokumentumokat helyben olvashatóvá tették, így azok – legalább egy példányban – elérhetőek voltak az azokat keresők számára. A helyben olvasás akkori hangsúlyossága miatt ez többnyire kielégítő megoldást is nyújtott. Az ötvenes évekre már a könyvtár számára is feltűnő módon változtak meg az olvasási szokások: „Tavalyi jelentésünkben arra kellett reámutatnunk, hogy a helyben olvasás mutat csökkenő irányzatot, míg a kölcsönzés emelkedik.”¹ Meg kell jegyezni, hogy ekkorra az induláskor nagyjából 1000 főnyi egyetemi hallgató több mint ötszöröse iratkozott be a könyvtárba, miközben az olvasóterem befogadóképessége gyakorlatilag nem nőtt.

Kölcsönzött dokumentumok számának növekedése 1936 és 1955 között

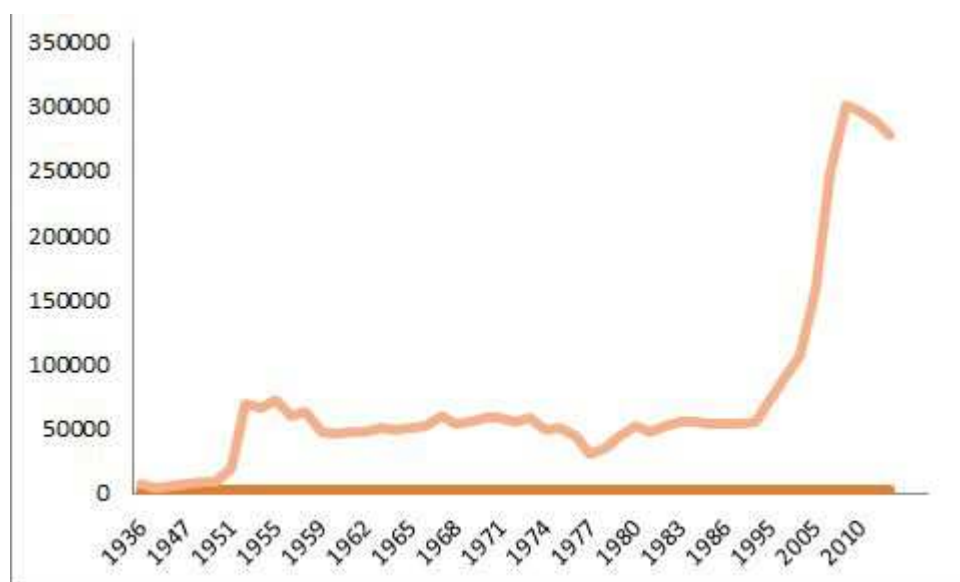
A könyvtár igyekezett mederben tartani a hirtelen megugró kölcsönzési mennyiséget, 1953-ra közel 70000 dokumentumot vittek ki, amíg olvasótermi használatra hozzávetőleg „csak” 51000-et kértek ki a raktárból. Ez az akkor megszokott olvasási gyakorlattal nehezen volt összeegyeztethető, a kölcsönzési szabályzat többszöri változtatásával inkább a helyben olvasást igyekeztek támogatni. Az eredmény nem a várakozásoknak megfelelően alakult, mert csökkent ugyan a kölcsönzött művek mennyisége, de a beiratkozott olvasók számával együtt.

A felsőoktatásban végbement változások a kötelező- és ajánlott olvasmányok mennyiségének jelentős növekedésével jártak. „A diákokthoz, kollégiumok egy részében bekövetkezett

¹ CSILLIK Bertalan: Jelentés az Egyetemi Könyvtár működéséről az 1949/50. tanévben. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1950.

kedvező, kulturált környezeti változás csökkentette a könyvtárak olvasótermeit csak tanulószobának használók arányát.”² A raktári igénylések jelentős részét továbbra is a jegyzetek tették ki, s a kellő példányszám hiánya miatt sok volt a nem teljesíthető kérés.

A nyolcvanas évek elejére a könyvtár elfogadta, hogy az olvasói szokások megváltoztak. „Ha azonban abból indulunk ki, hogy a kereső-, termelőmunkához kapcsolódó közlekedés is időt vesz igénybe, továbbá számos otthoni munkatevékenység (gyermekek ellátása, bevásárlás) időponthoz kötött, a hazai időmérleg felvételek alapján nehezen képzelhető el, hogy pl. a szellemi foglalkozásúak közül mindenki, aki olvasni akar, 16:30-as munkavégzés után időt tud szakítani magának, hogy a 19 óráig nyitva tartó könyvtárak olvasótermében olvasson.”³ Bár ezek a megváltozott szokások elsősorban a város értelmiségi olvasóira voltak jellemzők s nem a hallgatókra, a nyilvánosság tekintetében korlátlan egyetemi könyvtár alkalmazkodott és a kölcsönzési szabályzatot is módosítottak. Az olvasótermek a 2004-es új könyvtári épület átadásáig közel maximális kihasználtsággal működtek, lévén a férőhelyek száma alig nőtt az alapítás óta. A 90-es években ismét jelentősen nőtt a kölcsönzött dokumentumok száma, ez azonban a hallgatói létszám növekedésének, és a szegedi felsőoktatási integrációnak is következménye volt. 2004-ben az integrált Egyetemi Könyvtár kölcsönzési forgalma ugrásszerűen nőtt meg, mivel a tanszéki, kari könyvtári állományok is itt nyertek elhelyezést. Ettől az időponttól a 2009-es évig folyamatosan nőtt a kölcsönzési példányszám, azóta pedig évi 3-4%-os csökkenés tapasztalható.

Kölcsönzött dokumentumok száma 1936-2012

² SZENTIRMAI László: Az olvasó egyetemi hallgató. Budapest, OSZK KMK, 1981.

³ SZENTIRMAI László: Az olvasó egyetemi hallgató. Budapest, OSZK KMK, 1981.

Napjainkra az érdeklődés egyre inkább az elektronikus dokumentumok felé mozdul el. A hagyományos értelemben vett kölcsönzés szerepét idővel átveheti az e-könyvek online kölcsönzése. Az odáig vezető úton azonban le kell küzdeni a kiadók aggályait a szerzői jogok sérülése miatt, a könyvtárosok fenntartásait az „új” technológiák bevezetésével kapcsolatban, a technikai nehézségeket, és a régi olvasók esetleges félelmeit a nem megszokott módon való kölcsönzéstől. Bízom benne, hogy könyvtárunk úttörő munkát fog tudni végezni az elektronikus dokumentumok hazai kölcsönzési lehetőségeinek kidolgozásában és alkalmazásában. „Másképp a könyvtárak biztosan megtartják azt a szerepüket, hogy ők a nemzeti kulturális örökség biztonságos őrzői, de ehhez persze szükséges releváns, élő és fejlődő információs szolgáltatásokat is nyújtani, nehogy valójában holt dokumentummúzeumokká váljanak.”⁴

Az Egyetemi Könyvtár rövid története a könyvtári integrációig

„A Könyvtár a múltban sem volt és jelenleg sem független intézmény. Együtt élt és él az Egyetemmel. Messzemenően törekedett és törekszik ma is arra, hogy a rendelkezésre álló eszközeivel támogassa az oktató és kutató tevékenységet, története tehát nem választható el az Egyetem múltjától. Az események, az elért eredmények számtalan esetben csak az Egyetem egésze tevékenységének ismeretében magyarázhatók.”⁵

A Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtára 2004. december 9. óta a Dél-Alföld legnagyobb nyilvános, tudományos könyvtára: az egyetem kari, tanszéki könyvtárainak többsége beolvadt az Egyetemi Könyvtárba, melynek mintegy kétmillió könyvtári egységből 350000 nyilvános szabadpolcokon érhető el. A könyvtár első és harmadik emeletén elhelyezkedő számítógépes kabineteiben összesen 260 db számítógép áll az egyetemi polgárok rendelkezésére. A rohamosan növekvő digitális állomány, az elektronikus adatbázisok mellett ma már több mint 17.000 szakfolyóirat elektronikus változatban is használható. Az idáig vezető út azonban nem volt akadályoktól mentes.

⁴ SENNYEY Pongrác, KOKAS Károly: Könyvtárak a hálózatban: Hogyan változtatta/változtatja meg a Könyvtárak jelenét és jövőjét a számítógépes világhálózatba kerülés? = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 58. évf. 2011. 10. szám.

⁵ NOVÁK Ákos: A Szegedi Tudományegyetem könyvtárának alapítása és működésének első éve. Szeged, Havasi Zoltán, 1966.

1921. október 9-én vált egyetemi várossá Szeged: a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem oktatói, dolgozói – az egyetemi intézményekkel együtt – a román csapatok Kolozsvárra való bevonulásakor Budapestre, majd Szegedre költöztek. A könyvtár állományából azonban egyetlen kötetet sem hozhattak magukkal, sőt, a 49 főnyi személyzetből is csak 5 könyvtáros érkezett meg. A Dugonics tér 13. szám alatt rendelkezésükre bocsátott 2 helyiség egyikét az olvasók fogadására és kiszolgálására, a másikat munkaszobának használták. Az Egyetemi Könyvtár a fővárosi könyvtárak és tudományos intézetek által adományozott fölös példányokból, kiadványaik egy-egy sorozatából jutott dokumentumokhoz, s az 1922-es évre már 50000 kötetel rendelkezett. Ezzel párhuzamosan létrejöttek az egyes karok, intézetek szakkönyvtárai is. A 20-as évek közepétől a könyvtár elkezdte a teljes állományra kiterjedően az Egyetemes Tizedes Osztályozás alapján való tartalmi feltárást, az országban először. 1930-ban a 134710 kötetet számláló Egyetemi Könyvtár mellett összesen közel 100000 kötetel szolgálta ki az olvasókat a Jogi Kari Egyesített Intézeti Könyvtár, az Orvostudományi Klebelsberg Könyvtár, az Orvostudományi Intézeti Könyvtár, a Bölcsészettudományi Könyvtár és intézetek és a Matematikai és Természettudományi kari és intézeti könyvtárak.

1940-ben az egyetem visszatér Kolozsvárra, de a könyvtár Szegeden marad: az újonnan alapított Horthy Miklós Tudományegyetem könyvtáraként működik tovább. A háború alatt, és az után is szinte szünet nélkül működött. 1970-ben létrejött az Egyetemi Gyűjtemény, amely egyetemtörténeti gyűjtések végzése mellett az egyetemi oktatók és kutatók szakirodalmi munkássága bibliográfiáinak elkészítésével s az egyetemi évkönyvek és almanachok összeállításával is foglalkozik. A 70-es évektől új, tartalmi feltáró katalógus, tárgyszó katalógus került olvasói használatba.

A könyvtár állománya a nyolcvanas évekre közel 800000 egységre nőtt. A kilencvenes években kidolgozták a minden könyvtári munkafolyamatra kiterjedő számítógépes automatizálás rendszerét. Sikeres pályázat nyomán az Egyetemi Könyvtár irányításával a szegedi felsőoktatási intézmények könyvtárai ugyanazt az integrált könyvtári rendszert telepítették. A teljes könyvtári egységre való törekvések azonban – ekkor még – nem valósulhattak meg.

A szegedi felsőoktatási intézményekből létrejött Szegedi Tudományegyetem vontta össze a kari és intézeti könyvtárakat: az Egyetemi Könyvtárral együtt kaptak helyet a 2004-ben átadott József Attila Tanulmányi és Információs Központban.⁶

Az Egyetemi Könyvtár szabályzatának és kölcsönzési politikájának kialakulása és változásai a kezdetektől az integrált könyvtári rendszer bevezetéséig

A könyvtári szabályzat és kölcsönzési politika kutatása nehéz feladat abból a szempontból, hogy a korabeli források nem feltétlenül tartották szükségesnek, hogy dokumentálják a napi működési rutin részleteit. Leginkább azokban az esetekben találunk utalásokat, mikor egy korábbi rend megváltoztatása okán a statisztikai adatokban is változások történtek. Ilyenkor magyarázatként – sajnos nem minden esetben részletesen – a dokumentumok feltüntetik az új szabályzat létrejöttének okait is.

A statisztikai kimutatások fontossá váltak a szocialista rendszerben, mivel általában ezek alapján tudták kidolgozni a tervgazdálkodás részleteit. Ebben az időszakban az Egyetemi Könyvtár éves beszámoló jelentéseinek és munkaterveinek (hasonlóan más könyvtárakéhoz) fontos része volt a kölcsönzési adatok részletes közzélése is. Azonban az adatok pontosságát – a felülről jövő nyomás, az eredmények évről-évre való folyamatos növekedésének elvárása okán – nem vehetjük száz százalékosan hitelesnek. Az egyik évről a másikra jelentkező nagyságrendi különbségeknél – például az állományadatok vagy a beiratkozott olvasók esetében is – rendszerint kiderül, hogy nem történt semmi rendkívüli, egyszerűen megváltozott a statisztika készítés menete, más számokat vettek alapul, vagy más módszerekkel végezték a számításokat (természetesen a növekedés bizonyítása érdekében).

Ha tényleges növekedés vagy csökkenés történt, és nem csak az eredmények „kozmetikázása” okán látunk kölcsönzési, vagy helyben olvasási számadatoknál jelentős változást, az évi jelentésekben megtalálhatjuk a szabályzat módosítását, többnyire annak okaival együtt. Ezekre a jelentésekre, valamint az Egyetemi Könyvtár által kiadott tájékoztató anyagokra alapoztam a könyvtári integráció előtti kölcsönzési politikáról szóló leírásaimat.

⁶ Egyetemi Könyvtárak Magyarországon. Budapest, Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma, 2008.

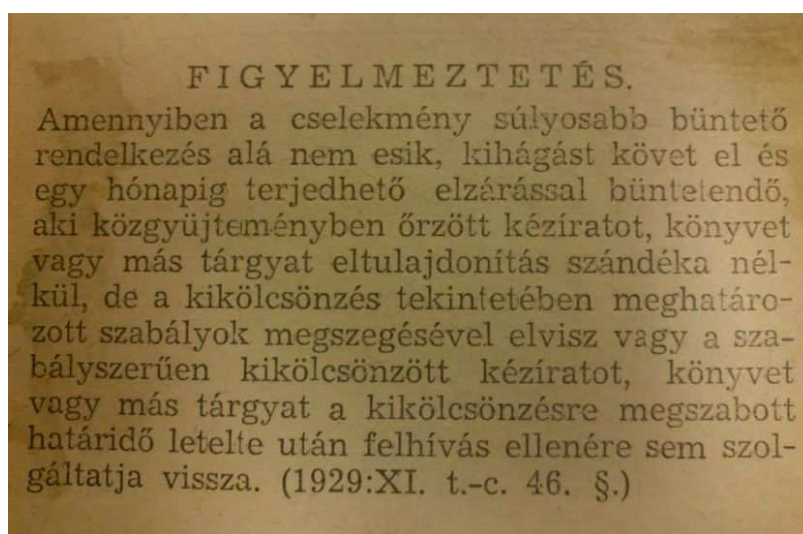
Az 1921/1922-es tanévben az Egyetemi Könyvtár az egyetem Dugonics téri épületének 2 helyiségét kapta meg, olvasóterem azonban csak 1924-ben nyílt meg. Az első számszerű adatok 1936-ból valók, ebben az évben a 212330 kötetes teljes könyvtári állományból 6734 dokumentumot kölcsönöztek ki, 29415-öt olvastak helyben. A mai statisztikai adatokkal összevetve feltűnik, hogy a kölcsönzési mennyiség nem jelentős az olvasótermi használathoz képest. Ennek egyik oka az állomány akkori összetétele, az egyetemi munkát ténylegesen csak kevésbé támogató jellege annak következtében, hogy nagy része ajándékként került ide. A könyvtár örült ugyan minden adománynak, viszont az anyag nem volt szakszerű és a rendszeres állományfejlesztés sem volt biztosított, így valószínűsíthetően a használhatósága sem közelítette meg az egyetemi igényeket. A másik ok az 1949-es évi jelentésben található: „Tavalyi jelentésünkben arra kellett reámutatnunk, hogy a helyben olvasás mutat csökkenő irányzatot, míg a kölcsönzés emelkedik. Ez a rendszeres könyvtárhasználat-fejlődéssel nem volt összeegyeztethető. A jelenlegi számok ismét azt mutatják, hogy a helyben olvasók száma nyomul előre, ami a normális olvasási viszonyok helyreállítást jelenti.”⁷ E szerint a kölcsönzésnek egyszerűen nem volt a maihoz hasonló mértékű hangsúlyos része a könyvtár életében, nagyjából az olvasótermi használathoz voltak szokva mind az olvasók, mind a könyvtárak. A dokumentumok nagy része raktárban került elhelyezésre, az olvasóteremben található példányokat csak helyben lehetett használni, így a kölcsönzéshez mindenképp a raktárból történő „kikérésre” volt szükség. Az 1952-es évben „bevezettük a szabadpolcos rendszert. Ez hathatós eszköze lett az igények gyorsabb kielégítésének. Szabadpolcos rendszerünk kb. 1000 művet ölelt fel. Az elmúlt esztendőben a könyvkölcsönzési időt a múltéhoz képest 20 százalékkal csökkentettük. Az olvasószolgálat jobb ellátása érdekében az eredménytelen kéréseket nyilvántartjuk s a kért mű beérkezése után, természetesen indokolt esetben az illető részére a művet félretesszük, s részére értesítést küldünk ki.”⁸ 1953-ra 3000 példányra nőtt a szabadpolcos kölcsönözhető állomány száma.

Az első – konkrét – kölcsönzési politikát az 1953-as, az olvasók számára kiadott könyvtári tájékoztató anyagban találjuk meg írásban. „Az olvasásra vagy tanulmányozásra kiválasztott könyvet a látogatók haza is vihetik. Itt meg kell jegyezni, hogy a könyvtár állományában levő legtöbb könyv kölcsönözhető. Vannak azonban olyan művek, melyek aránylag kevés példányban állanak az Egyetemi Könyvtár rendelkezésére, régi kiadású, ma

⁷ CSILLIK Bertalan: Jelentés az Egyetemi Könyvtár működéséről az 1949/50. tanévben. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1950.

⁸ SZEKERES Pál: Beszámoló a Szegedi Egyetemi Könyvtár 1952. évi működéséről. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1952.

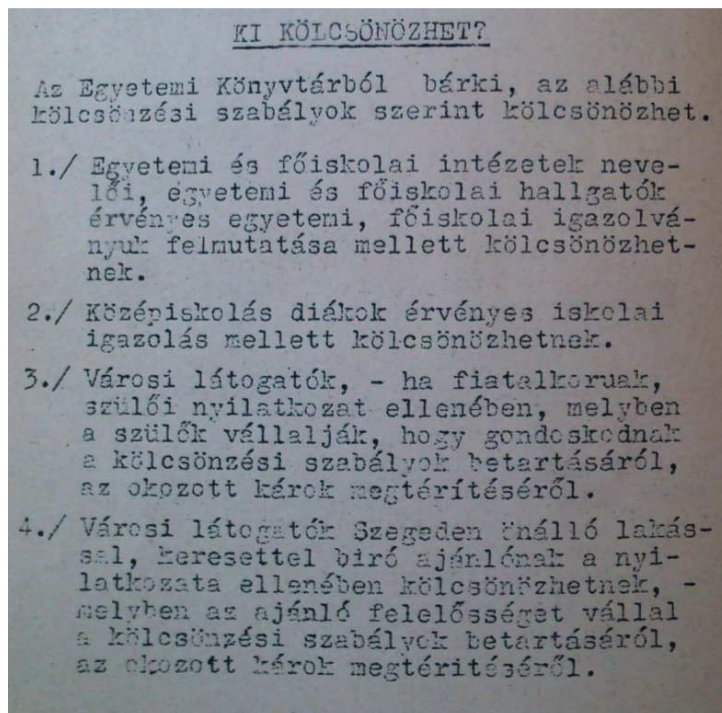
már pótolhatatlan művek, ezenkívül kézikönyvek, szótárak, enciklopédiák, stb., melyeket csak helybeli használatra lehet igénybe venni. ... A kölcsönzés határideje általában két hét. Ezt a határidőt indokolt esetben meg lehet hosszabbítani. A határidőre be nem hozott könyvek után késedelmi díjat kell fizetni és a határidő be nem tartásának súlyosabb eseteiben a könyvtár bizonyos időre ki is zárhatja a látogatót a kölcsönzésből. Erre azért van szükség, mert egyes kevés példányszámban meglévő könyvnél a határidő be nem tartása számos, a könyvet szintén olvasni kívánó látogatót rövidíthet meg.”⁹ A szabályzatban nem található említés róla ugyan, de mai napig megtalálható könyvtárunk régi dokumentumaiban az alábbi beragasztott matrica:

Korabeli figyelmeztetés a szabálytalanul elvitt vagy rongált dokumentumok következményeire

⁹ Vár a könyvtár. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1953.

A kölcsönzésre való beiratkozás feltételei is meglehetősen szigorúak voltak, amit az alábbi dokumentumrészlet is igazol:

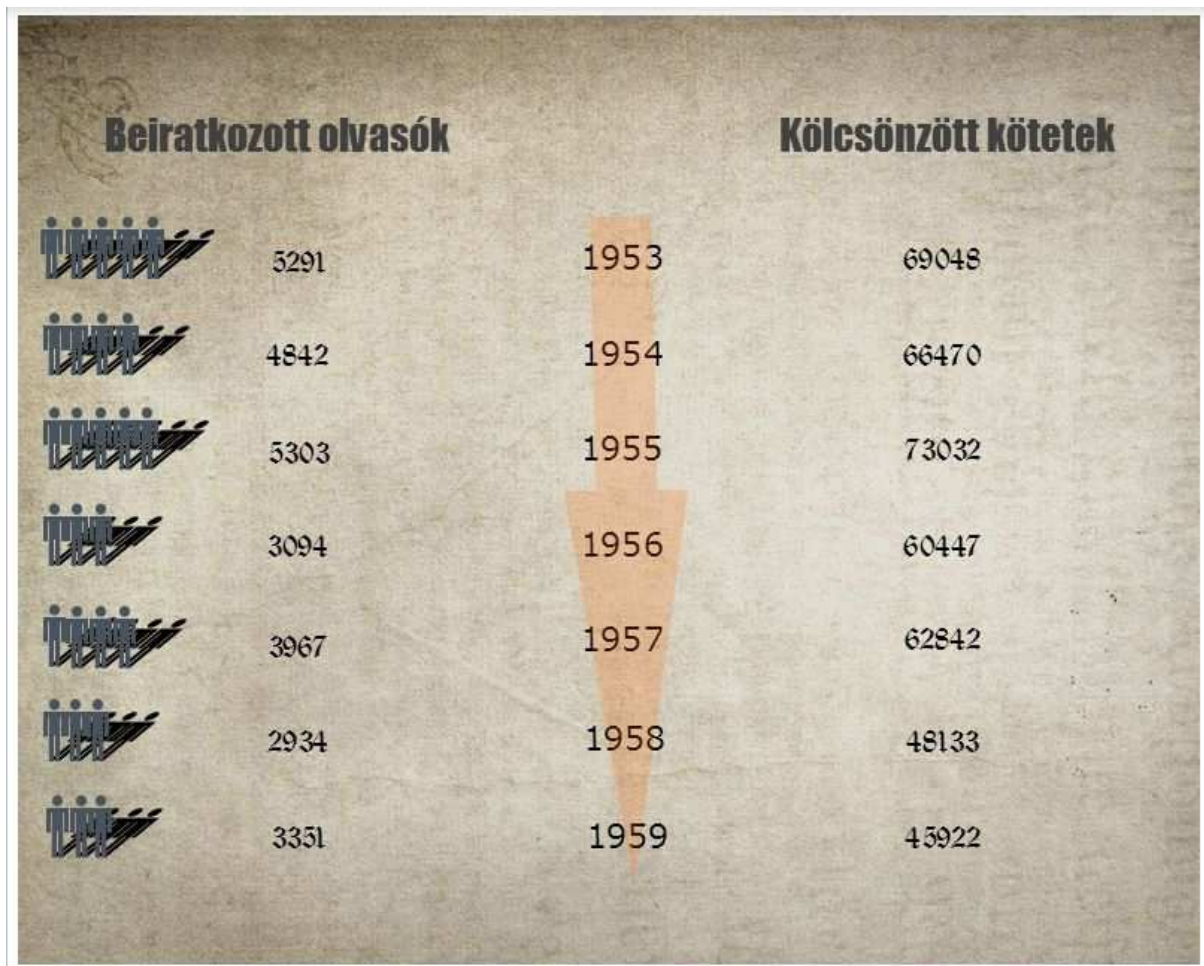
Ki kölcsönözhet? A szegedi Egyetemi Könyvtár tájékoztatója, 1954

Amíg a helyben olvasott kötetek száma az összes statisztikában becsült adat (kivéve a raktárból kikért művek esetén), a kölcsönzések – regisztráltak miatt – számszerűen követhetők. 1955-ig a könyvtár ugyanúgy szolgálja ki az egyetem polgárait, mint a városi olvasókat és ez vonatkozik a kölcsönzésre is. Az éves könyvtári jelentésekben látszik, milyen típusú olvasók iratkoztak be és vittek ki könyveket. A következő olvasótípusok állapíthatók meg: felsőoktatási hallgató (megkülönböztetve karonként illetve felsőoktatási intézményenként), középiskolai tanuló, általános iskolai tanuló, egyetemi dolgozó, egyetemen kívüli dolgozó. Az olvasók jogosultsága ugyanaz, vagy legalábbis hasonló volt, ugyanakkor a tényleges hozzáférésben voltak különbségek. Erre az 1953-as évi jelentésből következtethetünk: „a város felől jelentkező igényeket csak annyiban és úgy lehet kielégítenünk, amennyiben és ahogy az egyetem tudományos, oktatási és kutatási érdeke megengedi”.¹⁰ Problémát jelentett tehát a nem egyetemi polgárok kiszolgálása, akiknek viszont a városi közkönyvtárban, a Somogyi-könyvtárban 1952 előtt csak helyben olvasásra volt lehetősége. Megoldásként felmerült, hogy csak bizonyos napokon szolgálják ki a városi olvasókat, ezt a gyakorlatot azonban nem vezették be. A Somogyi-könyvtár 1952-től

¹⁰ Beszámoló a Szegedi Egyetemi Könyvtár 1953. évi működéséről. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1954.

kölcsönzési szolgáltatást is nyújtott, ezt kihasználva következnek be az Egyetemi Könyvtár első ismert kölcsönzési politikájának változása. Mivel a közkönyvtári funkciója csökkent, 1953-tól a városi dolgozók tekintetében a kölcsönzési funkciókat az Egyetemi Könyvtár szűkítette.

„A korlátlan városi kölcsönzés könyvtárunknak tudományos, egyetemi könyvtári funkcióját nagy mértékben zavarta. Jelentős számú kölcsönzőnk a város szépirodalmát kereső lakosságból került ki. Emiatt egyrészt az egyetemi igényeket több esetben csak késve tudtuk kielégíteni, másrészt állományunka nagy forgalom miatt erősen rongálódott.”¹⁰ A szűkítés csak a szépirodalmi művekre vonatkozott, a szakirodalmat keresőket továbbra is kiszolgálták, de – az egyetem polgáraival és a középiskolás diákokkal ellentétben – nekik beiratkozási díjat kellett fizetniük. Az 1959-es évtől kezdve a középiskolák első- és második osztályos tanulóit is a Somogyi könyvtárba irányították. Ez a két intézkedés jelentős nyomot hagy a beiratkozási és kölcsönzési statisztikákban is.

Beiratkozott olvasók és kikölcsönzött dokumentumok száma 1953-1959

A beiratkozók száma 1960-tól emelkedni kezdett ugyan, viszont az 1952-es szintet csak 1975-re sikerült újra elérni. 1962-ben a könyvtár ismét tájékoztató anyagot adott ki, amiből kiderül, hogy az egyszerre kölcsönözhető könyvek számát 4-re, a kölcsönzési időt 3 hétre emelték. Nem tartott sokáig ez a lehetőség: az 1967-es tájékoztató kiadvány szerint már csak 3 könyv volt elvihető egyszerre (valószínűleg köztes megoldásként a korábbi 2 és az újabb, már-már túlzottan megengedő 4 helyett). Bővült a nem kölcsönözhető állomány köre, a különösen értékes kiadványokat is csak helyben lehetett olvasni.

1974-től újabb módosítás történik: egy olvasó egyszerre 5 könyvet kölcsönözhetett, majd 1975-től az állomány jelentős – 100000 kötetnyi – részét csak helyben olvashatóvá tették. A döntések háttérében az állhatott, hogy ezekben az években nőtt az olvasótermi helyek száma, és a kevés példányban előforduló műveket inkább helyben szerették volna kiszolgálni, így növelve a hozzáférés esélyét, egyben csökkentve a behajthatatlan kikölcsönzött dokumentumok miatt nem teljesíthető kérések számát. A beiratkozott olvasók száma tovább fogyatkozott 1976-tól, amikortól a könyvtárba történő beiratkozást a betöltött 18. életévhez kötötték. Az 1979-es évben – valószínűsíthetően az előbbi okokból – a beiratkozások és kölcsönzött kötetek száma ismét jelentősen csökkent.

Ugyan a jelentésekben nem részletezték, viszont 1980-tól rugalmasabban kezelték a szabályzatot a városi kölcsönzők esetében. Ez, valamint az 1945 előtti könyvek kölcsönzési tilalmának feloldása ismét fellendítette a beiratkozási és kölcsönzési kedvet 1981-től. Eddig csupán kölcsönözhető és helyben olvasható dokumentumokat különböztettek meg, ezt követően azonban az 1945 előtti könyveket két új kategóriába sorolták: kölcsönözhetőek voltak, de a lejárat idejük az 1901-1945 közötti kiadás esetén 3 hetes, 1851-1900 közötti kiadás esetén rövid, 1 hetes volt. Az 1985-ös évtől az olvasóteremben elhelyezett, alapvetően helyben olvasható állományt is kivihették az olvasók, de csak éjszakára.

A hallgatók kölcsönzési igénye a tankönyvek tekintetében a kezdetektől fogva jelentős volt, ez megfigyelhető a sikertelen raktári teljesítések magas számában is: mivel a katalógus „offline” cédulakatalógus volt, a kikéréskor az olvasó nem tudhatta, a könyv fizikailag bent található-e a kérés pillanatában, vagy nem. A tankönyvek korlátozott száma miatt rendszeresen előfordult, hogy minden példány éppen ki volt kölcsönözve, ez magas (egy-egy években 30-35%-os) „nem teljesíthető” címmel visszautasított raktári kikérést eredményezett. Ez a könyvtárosok számára plusz munkát jelentett, az olvasó számára pedig bosszúságot okozott. A 80-as évektől a tankönyvek lejárat idejét nem lehetett hosszabbítani, így

biztosítva, hogy azok „forogjanak”: kevesebb ideig lehettek ugyan egy olvasónál, összességében viszont szélesedett használóinak köre.

A kölcsönzés rendje az integrált könyvtári rendszer bevezetéséig

1921-től, a könyvtár Szegedre költözésétől van lehetősége az olvasóknak dokumentumokat kölcsönözni. Ez a kezdeti időkben a Kolozsváron megszokott módon, az onnan hozott, majd Szegeden sokszorosított „könyvkártya” segítségével történt.

A könyvkártyás kölcsönzés: Lényege, hogy minden könyvhöz állandó könyvkártya tartozik, amelyet általában a kötés- vagy borítótáblához ragasztott „sarokban” helyeznek el. A könyvkártya készülhet egyszerűen a katalóguscédula lemásolásával vagy más módon, de feltétlenül tartalmaznia kell a következő adatokat: a könyv jelzete, leltári száma, szerzője, címe, a könyv ára. Abban különbözik a katalóguscédulától, hogy alsó része és hátoldala rovatolt. Ez a kölcsönzés dátumának, az olvasó törzsszámának és – ha a könyvtár megkívánja – aláírásának a helye.

A könyvkártyás kölcsönzés legegyszerűbb és leggyakrabban használt módja a következő: kölcsönzéskor a könyvtáros kiemeli a könyvsarokban levő kártyát, rábélyegzi a lejárat dátumát, ráírja az olvasó törzsszámát, szükség esetén a kártyát aláírja.¹¹

A későbbi információk ismeretében valószínűsíthető, hogy az úgynevezett „kétkártyás kölcsönzés” működött, e szerint két könyvkártyát kellett kitölteni, vélhetően az egyiket az olvasók, a másikat a művek alapján sorrendezték: a dokumentum alapján is visszakereshetők voltak a kölcsönzések. Feltételezésemet az 1952-es tasakos kölcsönzés bevezetésének módjára alapozom.

A tasakos kölcsönzés: a könyvkártyás kölcsönzési rendszer továbbfejlesztett változata. Beiratkozáskor az olvasó nevére kitöltenek egy tasakot, amely törzsszámát, személyi adatait, érvényességét, a belépési nyilatkozatot és jótállást tartalmaz.

¹¹ HALÁSZ Béla: Az olvasószolgálat tartalmi kérdései és technológiája. Budapest, Könyvtári Int., 2001.

Kölcsönzéskor a kivett könyvek kártyáit a tasakba helyezik, ezeket a lejárat szerint rendezik.¹¹

Tudjuk, hogy a könyvtár a tasakos kölcsönzés mellett indikátoros nyilvántartással is rendelkezett, az ellenőrző cédulák a példányok raktári száma szerinti sorrendben voltak visszakereshetők. Ez a módszer azonban munkaigényes, minden kölcsönzéshez 2 kártya kitöltésére, a lapok kétszeri rendezésére volt szükség. A tasakos rendszerrel való működésre ugyanannyi erőforrás állt rendelkezésre, mint az azt megelőző könyvkártyásra. Ha egykártyás kölcsönzéssel működött volna a könyvtár, az arról való átállítás olyan mennyiségű többletmunkát okozott volna, aminek a korabeli könyvtári jelentésekben nyoma kellett volna, hogy legyen. Az előzőekből okkal feltételezhetjük, hogy az 1952-es tasakos-indikátoros rendszer bevezetése előtt a könyvtár kétkártyás kölcsönzési rendet használt.

Példány/kölcsönzési típus	Kölcsönzési idő	Hosszabbíthatóság
Kölcsönözhető	3 hét	igen
Tankönyv	3 hét	nem
1901-1945 között kiadott dokumentum	3 hét	igen
1851-1900 között kiadott dokumentum	1 hét	nem
Helyben olvasható, raktári dokumentum	Nem kölcsönözhető	nem
Helyben olvasható, segédkönyvtári dokumentum	Nem kölcsönözhető	nem
Helyben olvasható, szabadpolcon megtalálható dokumentum	1 éjszaka	nem

Dokumentumok példány/kölcsönzési típusa, kölcsönzési ideje és hosszabbíthatósága 1997-ig

A helyben olvasható dokumentumok belsejében pecsét jelezte, hogy csak szakolvasótermi használat engedélyezett. Régi kiadásoknál a könyvtáros állapította meg a lehetséges kölcsönzési időt, és hogy hosszabbítható-e. A tankönyvek (katalogizálási szempontok miatt) elkülönített helyen – megkülönböztethető raktári számon – voltak megtalálhatók a raktárban: egy idő után azok a könyvek is ide kerültek, amelyek nem kifejezetten oktatási céllal íródtak, viszont az egyetem jegyzetként használta őket.

„Az Egyetemi Könyvtár jövője munkáját leginkább befolyásoló esemény 1995 végén a FEFA III. keretében benyújtott és elnyert pályázat: Improvement of automated library information system. Establishment of integrated automated system of the libraries of the Szeged University Association hivatalos lezárása volt.”¹² Az integrált könyvtári rendszer bevezetése fontos lépés volt a kölcsönzési folyamatban is. Az addigi „tasakos” kölcsönzési

¹² Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem egyetemi Könyvtára 1995. évi működéséről. Szeged, JATE, 1996.

módot meg kellett feleltetni egy adatbázisban rögzített vonalkód alapú olvasói és dokumentumtípusokkal dolgozó rendszernek. Természetesen a könyvtár a gyakorlatot igyekezett számítógépes kódra lefordítani, az addigi olvasói csoportokból „olvasótípus”-ok lettek, a kölcsönzési szempontból egymástól eltérő módon viselkedő dokumentumok számára pedig „példánytípus”-okat alkottak. Fontos hangsúlyozni, hogy itt nem egy teljesen új, a korábbiaktól eltérő kölcsönzési politika jött létre, pusztán a korábbi, analóg rendszert formálták át annyira, hogy a digitális adatbázisokkal működőképes legyen. A folyamat nagyjából 2 évig tartott, ezután következhetett a Voyager integrált könyvtári rendszer bevezetése a kölcsönzésben.

Példány/kölcsönzési típus	Kölcsönzési idő	Hosszabbíthatóság
Kölcsönözhető	3 hét	igen
Tankönyv	3 hét	nem
1901-1945 között kiadott dokumentum	3 hét*	nem
1851-1900 között kiadott dokumentum	3 hét*	nem
Helyben olvasható dokumentum	Nem kölcsönözhető	nem
Csak egy éjszakára kölcsönözhető dokumentum	1 éjszaka	nem
* csak az SZTE főállású oktatói és tudományos tevékenységet folytató munkatársai kölcsönözhetik		

Dokumentumok példány/kölcsönzési típusa, kölcsönzési ideje és hosszabbíthatósága 1997-től

A regisztrált látogató az olvasótípusa megállapítása után már a számára elérhető jogosultságokkal (kölcsönzési idő, kölcsönözhető példányok) tudta használni a könyvtárat.

Ez a rendszer lett az alapja a könyvtári integrációkor egyesült könyvtári állomány és a beiratkozott olvasók nyilvántartásának, amelyet a könyvtár a mai napig használ.

A tanszéki, intézeti könyvtárak szabályzata, kölcsönzési politikája

A 2004-es évben bekövetkezett könyvtári integrációkor több mint 70 tanszéki és intézeti könyvtár költözött be az újonnan átadott épületbe, hogy létrejöjjön az egyetem integrált nagykönyvtára. Mivel az összeköltöző könyvtárak között az Egyetemi Könyvtár olvasói és dokumentumstruktúrája volt a legnagyobb, ebbe a szerkezetbe olvadt bele (részben új szerkezeti elemeket is létrehozva) a többi, kisebb könyvtári állomány.

Amíg az Egyetemi Könyvtár igyekezett általánosan kiszolgálni az olvasói igényeket, addig a tanszéki, intézeti könyvtárak speciális állománnyal és olvasóközönnyel rendelkeztek. A szabályzatok kevésbé voltak rögzítve, illetve rugalmasabban is kezelték őket. Sok esetben az állományt sem könyvtáros kezelte, hanem egy – az egyéb feladatai mellett heti néhány órában megbízott – oktató, vagy adminisztrátor. A megtalálható anyag nagy része jellemzően az adott tudományterületre szabott volt, többnyire a kapcsolódó szak/szakok hallgatói, oktatói használták, ezért a beiratkozást kevés helyen kötötték feltételekhez. Az olvasókat a többnyire személyesen ismerték. A kar, intézet oktatói gyakorlatilag korlátlanul kölcsönözhettek, a legtöbb helyen megtalálható helyben olvasható állományból is. Tasakos, vagy füzetben rögzített metódussal működtek, s ez alól csak néhány, az integrációt közvetlenül megelőzően már valamely számítógépes rendszert használó könyvtár volt kivétel. Jelentős különbséget jelentett a tankönyvek, jegyzetek kezelése is az Egyetemi Könyvtárhoz képest. A tanszék vagy intézet oktatói által tartott kurzusokhoz szükséges könyveket igyekeztek annyi példányban beszerezni, ahány hallgatónak erre szüksége volt, így azokat az aktuális szemeszter egészére ki tudták kölcsönözni.

A fentiekből látható, milyen jelentős változásnak kellett végbemennie az új, egységes könyvtári gyakorlat létrejöttéhez. Az átalakulások végigvitele, s az egyetemi polgárokkal az érdekeiket, igényeiket általánosan szem előtt tartó szabályok elfogadtatása egy hosszú folyamat eredménye, még korántsem ért véget. Az Egyetemi Könyvtár számára jelzésértékű, hogy az egyes egységek oktatói, kutatói között még mindig akadnak, akik – 10 évvel az integráció után is – még mindig ragaszkodnának a tanszéki keretek közt egykor megszokott egyéni eljárásokhoz.

A könyvtári integráció folyamata

Az Egyetemi Könyvtárnak a tanszéki, intézeti könyvtárakkal való szorosabb együttműködését a szegedi egyetem létrejöttét követően nem teljes összeolvadással képelték el. „A karok és intézetek könyvtárai hozzá vannak növe a karok és intézetek speciális, sőt személyi igényeihez, a karok és intézetek még rövid időre sem szívesen kölcsönöznek könyveket. Az egyetemi könyvtárügy decentralizációja az egyetem szakkönyvtárakkal való,

az eddiginél is fokozottabb összeműködés és élénkebb kapcsolat kiépítése által érhető el.”¹³ Láthatóan már 10 évvel a könyvtár alapítása után valósak azok a problémák, amelyek némelyikére egészen 2004-ig nem született megoldás. A szorosabb együttműködésre való igény az 1949-es évi könyvtári jelentésben ismét felmerült. Az Egyetemi Könyvtár nehezményezte, hogy a tanszéki, intézeti könyvtárak a folyóiratok rendelésénél nem veszik figyelembe a többi egység igényeit, így előfordult, hogy amíg 1-1 drágább periodika akár 4-5 példányban is járt összességében az egyetemre, addig ezek miatt más fontos dokumentumokat nem tudtak beszerezni. Az Oktatási Miniszter „az egyetemi és főiskolai könyvtárak szervezeti szabályzatáról” szóló 16/1956 utasítása alapján az egyetemi könyvtárak egyetemi központi könyvtárakként működnek tovább, a rendelet szerint „a központi könyvtár az egyetem intézeti és főiskolai könyvtári hálózattal kapcsolatban központi intézkedést kívánó feladatokat lát el”¹⁴. Ettől az évtől a devizaigényes megrendeléseket az Egyetemi Könyvtár intézte, azok feldolgozását és az intézetekbe juttatását is itt végezték. Elkészítették az intézeti könyvtárak rendezési tervét, és szakmai segítséget is nyújtottak nekik, ennél szorosabbra azonban nem fűzték a kapcsolatot.

1964-ben a rokon szakok (pl. növénytani és növényélettani, kísérleti fizikai és elméleti fizikai) könyvtárai szorosabb együttműködésben kezdtek működni, közösen szerezték be a dokumentumokat. 1967-től újabb előrelépés az együttműködésben, hogy az Egyetemi Könyvtár a tanszékekről bekért kötelező olvasmánylista alapján gyarapítja a saját állományát.

„Egyik fő feladatunknak tekintjük a könyvtári munka Egyetemünkön hagyományosan kialakult, erősen decentralizált szervezeti keretének ésszerűsítését, tevékenységünk koordinálását a hálózati könyvtárakéval. Közel 80 szervezeti egység több mint 50 különálló könyvtári egységet üzemeltet, melyeknek állománya meghaladja a 400000 kötetet. Gondozásukat mindössze 21 főhivatású könyvtáros látja el. A hálózat a hagyományos nehézségekkel küszködik: káder-, helyiség- és raktárhiány, gépesíthetetlenség stb. E rendszer hosszútávon történő fenntartása irracionális, gazdaságtalan. A magasabb szintű szolgáltatások érdekében szervezeti korszerűsítésre, összevonásokra lenne szükség. Az Egyetemi Tanács határozata lehetőséget nyitott az érdekeltek közös megegyezésen alapuló szorosabb kooperáció kiépítésére. Úgy véljük, a már kialakult integrált szervezeti egységeknek megfelelően a hálózatot 10-15 nagykönyvtárba lehetne tömöríteni kb. 30-50000 kötetes

¹³ BIBÓ István: Könyvtáraink racionalizálása: A Szegedi Egyetemi Könyvtár tíz éve. Szeged, Szeged Városi Ny., 1930.

¹⁴ Beszámoló a Szegedi Egyetemi Könyvtár 1957. évi működéséről. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1958.

törzsállományokkal és kvalifikált munkatársakkal.”¹⁵ Az ésszerűsítés igénye látható már 1977-ben is, viszont ekkor még úgy képzelték el, ahogyan az végül létrejött. A kilencvenes évektől az Egyetemi Könyvtár már – a végül 2004-ben megvalósult mód szerinti könyvtári integrációt célul kitűzve – tervezte a kari, intézeti könyvtárakkal való egyesülést.

Az, hogy az integráció a megvalósult módon jöjjön létre, egy másik problémát is felvetett, ez pedig az Egyetemi Könyvtár helyének kérdése volt. Az 1921-es alapításkor egyértelmű volt, hogy a Dugonics téri épület könyvtári célra rendelkezésre bocsátott 2 terme nem lesz elegendő a hosszú távú működéshez. „Feltétlenül megoldandó kérdés az Egyetemi Könyvtár mainál célszerűbb elhelyezése. Ezt a kérdés egyrészt sürgőssé teszi az olvasók számának nagymértékű megnövekedése, a megszorodott könyv- és folyóirat-anyag elhelyezési nehézségei és a jelenlegi nem erre a célra épült helyiségek alkalmatlan volta.”¹⁶

Bár a problémát az első években csökkentette az épületben további termek átadása könyvtári célokra, teljes megoldást nem nyújtott. 1939-re 25 szobányi területen kellett megoldani a dokumentumok raktári és olvasótermi elhelyezését, emellett a teljes könyvtári infrastruktúrát üzemeltetni. Ugyanebben az évben merült fel az első megoldási javaslat a helyhiányra: „Annál is inkább, minthogy a Somogyi-Könyvtár számára sincs többé hely a kultúrpalotában s Szeged e kettős könyvtári szükségletének egyedül értelmes megoldása a két testvérintézmény részére egy közös, hosszú időre elegendő otthont nyújtó modern épület halaszthatatlan felépítése.”¹⁷ Ez azonban nem valósult meg.

A tényleges és végső megoldás még hosszú évtizedekig váratott magára, így a könyvtárnak rendszeresen átmeneti lehetőségeket kellett keresnie, hogy legalább az egyre fokozódó helyhiányt orvosolni tudja.

1951-ben a nagy belmagasságú raktárakat félemeletekre osztották, és az Országos Könyvtári Központ javaslatai alapján átrendezték az állományt, az 1952-es évi jelentésben már nem említettek azonnali megoldást kívánó dokumentum elhelyezési problémát. A helyzet azonban csak ideiglenes, 1956-ra nem „csak” a raktárak teltek meg, az olvasóterem is zsúfolttá vált. A raktárban 120000 padlón tárolt kötet elhelyezését vasállványzat felállításával oldották meg 1957-ben, az olvasótermi hely szűkösségére azonban továbbra sem volt megoldás.

¹⁵ Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1977. évi működéséről. Szeged, JATE, 1978.

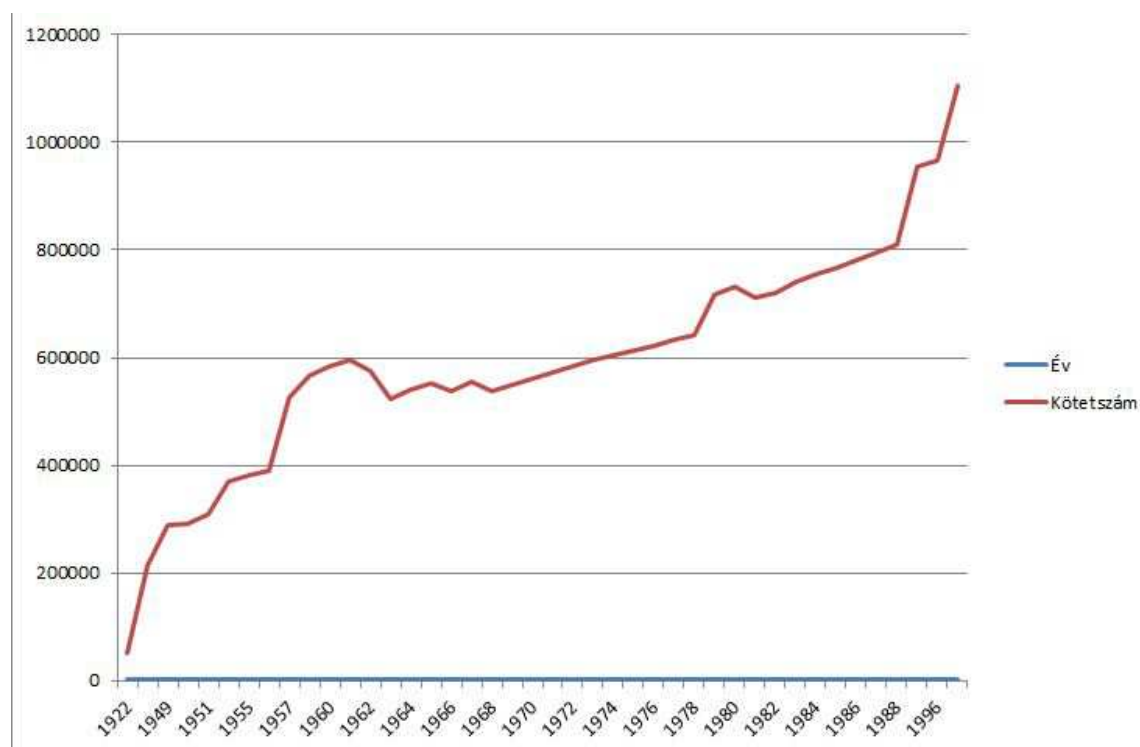
¹⁶ BIBÓ István: Könyvtáraink racionalizálása: A Szegedi Egyetemi Könyvtár tíz éve. Szeged, Szeged Városi Ny., 1930.

¹⁷ SULICA Szilárd: A Szegedi Egyetemi Könyvtár válságos helyzete. Szeged, 1939.

Olaszóterem a Dugonics téren az 50-es években, az új épületbe költözés előtt és az új épületben

Ismét felmerült az 1930-ban és 1939-ben leírt igény: „Meggyőződésünk azonban; a jelen keretek nem lesznek elegendők – még maximális kihasználtságuk esetében sem – arra, hogy nagymérvű szakember szükséglet következtében várhatóan növekvő egyetemi feladatok és a könyvtári szolgáltatások egyensúlyát biztosítsák. Ezért távlati programunk nem lehet más, mint a kor követelményeinek megfelelő könyvtárépület felépítése érdekében kifejtendő törekvésünk.”¹⁸ 1965-re már nem csak az Egyetemi könyvtár problémája a helyhiány: „Sok tanszéken oktatói dolgozószobákban, nyitott polcokon raktározzák el a könyvtárba el nem férő anyagot. Az állományvédelem szempontjai e tanszékeken szóba sem kerülhetnek. Milliós értékekről lévén szó, a megoldás nem halogatható sokáig.”¹⁹

Az Egyetemi Könyvtár állományának növekedése

¹⁸ Beszámoló a Szegedi Egyetemi Könyvtár 1961. évi működéséről. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1962.

¹⁹ Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1965. évi működéséről. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1966.

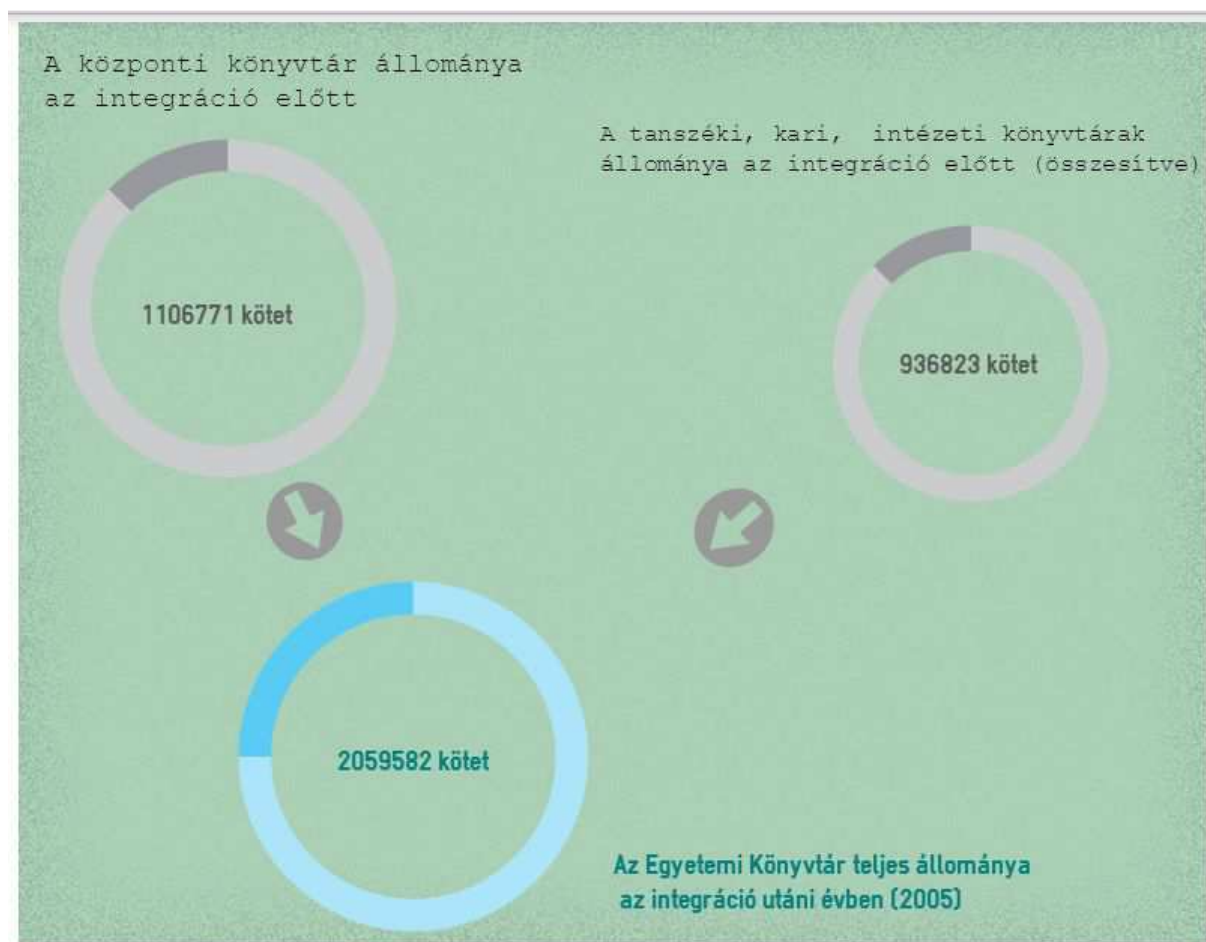
1971-re elkészült az új könyvtári épület tervpályázata, bár gyors megoldásra nem számítottak, de mindenképp bizakodásra adott okot. Mivel a megvalósítás a következő években sem történt meg, terv készült az épület udvartereinek beépítésére. Ideiglenes megoldásokkal biztosítani tudták a könyvtár működését a felsőoktatási integrációig. A korábban önálló szegedi felsőoktatási intézményekből létrejött Szegedi Tudományegyetem 1997-től előkészítette a könyvtár új épületének megépítését. 2004 decemberében átadták a József Attila Tanulmányi és Információs Központot, melybe – az Egyetemi Könyvtár által korábban kidolgozott, a teljes integrációt célzó terv realizálása érdekében és rektori utasítás alapján – nem csak az Egyetemi Könyvtár, hanem a tanszéki, kari, intézeti könyvtárak is beköltöztek, megvalósítva a könyvtári integrációt.

Kari és tanszéki állományok kölcsönzési módjának kialakítása az integrált könyvtárban

Az előzőekből látható, hogy a központi és a tanszéki, intézeti könyvtárak integrációja nem volt zökkenőmentes feladat. A beköltöző könyvtárak dokumentumait oly módon kellett feldolgozni, hogy azok belesimuljanak a központi könyvtár már meglévő elektronikus katalógusába. Könnyebb volt a helyzet azon kari, intézeti, tanszéki könyvtárak állománya esetében, ahol az integráció előtt már számítógépes nyilvántartás, esetleg kölcsönzés is folyt, de ezek voltak kevesebben. A beérkezett hatalmas állomány azonnali egységes feldolgozására – a napi működés biztosítása mellett – nem volt sem idő, sem energia. A számítógépes adatbázissal rendelkező könyvtárak a dokumentum-rekordjait konvertálással töltötték be az Egyetemi Könyvtár katalógusába. A korábbi adatbázisokban azonban nem, vagy nem megfelelően szerepelt a dokumentumok kölcsönzési viselkedésére utaló adat: az integrált könyvtári rendszerben való kiszolgáláshoz ezt mindenképp hozzájuk kellett rendelni. Mivel a tanszéki és intézeti könyvtárakban nem volt kialakult példánytípus alapú kölcsönzési politika, így az Egyetemi Könyvtár már meglévő feltételrendszerét kellett alapul venni.

Azok a dokumentumok, amelyek helyben olvashatók voltak, az új könyvtárban nem feltétlenül maradtak azok: ugyan lehet, hogy a tanszéken csak egy példányban volt fellelhető, viszont ha a 70 beköltöző könyvtár közül csak minden másodiktól beérkezett ugyanez, már lett belőle annyi, hogy nyugodtan kölcsönözhetek is az olvasók. Ha a beérkező állomány könyvtárosa jelezte, miket kellene helyben használhatóvá tenni, egyszerűbb volt a

példánytípus meghatározása. A legtöbb tanszéki könyvtárban – legalább az oktatók – elvihették a helyben olvasható könyveket, ha rövid időre is, hisz fizikai akadály nem volt. Az Egyetemi Könyvtár számítógépes kölcsönzési rendszere ezt már nem engedte meg: a helyben olvasható könyvet egyszerűen nem lehetett kölcsönözni senkinek.

Állományadatok a könyvtári integráció előtt és után

A tankönyvek, amelyeket eddig korlátozás nélkül kölcsönözhettek (legtöbb esetben hosszú időre), az Egyetemi Könyvtár „tankönyv” kategóriájába kerültek, viszont ez pont az ellenkezőjét jelentette, mint amit a tanszéki rendszerben megszoktak az olvasók: már nem csak egy szűk közönség kiszolgálása volt a cél, hanem a dokumentum minél szélesebb körhöz való eljuttatása (az egyetem bármely hallgatója hozzá kellett, hogy férhessen). Az eddigi egész szemeszteres kölcsönzési idő 3 hetes terminusra korlátozódott, és ezt hosszabbítani sem lehetett.

Az 1945 előtti hazai kiadású könyvek automatikusan az Egyetemi Könyvtár „régii” példánytípusát kapták. Ez a típus megengedőbb volt ugyan, mint a helyben olvasható könyvek

teljes kölcsönzési tilalma, viszont csak oktatók/kutatók vihették el, és ők is a többi dokumentumnál rövidebb időre.

Azok a könyvek, amelyek nem illettek bele a fentiek közül egyik példánycsoportba sem, egységesen a „kölcsönözhető” típust kapták. A beérkezett s raktárban elhelyezett kari, tanszéki stb. könyvtári állomány dokumentumait fehér matricával jelölték, így annak Kölcsönzőbe érkezésekor a könyvtáros tudta, hogy azt először fel kell dolgoztatni. A feldolgozó nem „csak” a szabványos leírást készítette el, hanem a megfelelő példánytípust is hozzá kellett rendelnie. Ha a mű az Egyetemi Könyvtár rekordjai között már megtalálható volt, akkor egyszerűen ugyanazt a típust kapta.

Az tanszéki, intézeti könyvtárak olvasói jogosultságait szintén az Egyetemi Könyvtár már meglévő rendszerébe kellett beilleszteni. Sok esetben a kar, tanszék szerette volna elérni, hogy a beköltözött könyvtárak anyagához csak az adott kar vagy szak hallgatói, oktatói férjenek hozzá (ahogy a gyakorlatban az integráció előtt volt). Ez ellentmondott az integráció egyik alapvető céljának, hogy ne széttagolt állományokhoz hozzáférő szűk felhasználói rétegeket alkossanak, hanem hogy az egységes, minden tudományterületet magába foglaló könyvállományt minden egyetemi polgár számára elérhetővé tegyék.

A tanszéki oktatók sok esetben úgy érezték, ez a jogosultságaik szűkülését jelenti. A számítógépes rendszer miatt szabályos módon valóban nem vihettek el bármilyen – korábban „sajátként” kezelt – könyvet határozatlan időre.

A tanszéki munka és az oktatók kiszolgálása érdekében az Egyetemi Könyvtár kialakította a saját eljárását, amely segítségével az újonnan beköltözött állományokat valamivel rugalmasabban tudja kezelni, és amelyet jelenleg is használ.

Ha az adott kar, tanszék a korábbi könyvtári állományából huzamosabb, akár határozatlan időre szeretne dokumentumokat megkapni, feldolgozás után visszakaphatja letétbe a kívánt köteteket, azon oktató nevére és felelősségére, aki használni kívánja azokat.

Más tanszék, vagy az Egyetemi Könyvtár saját leltárában szereplő anyagát azonban ily módon nem kérhetik el, ezeket speciális esetben (kurzus indítása, kutatói munka) meghatározott feltételekkel ún. tartós kölcsönzéssel veheti ki az adott oktató, de csak korlátozott időtartamra.

A két speciális eset mellett természetesen lehetőség van a feldolgozott dokumentumok „normál” kölcsönzésére is, viszont csak a szóban forgó olvasói csoportra jellemző átlagos jogosultságokkal.

A könyvtári integráció utáni változások a szabályzatban és kölcsönzési politikában

Az integrált könyvtári rendszerre való átállást követően egymás után merültek fel olyan események, amelyek új, az eddigi kölcsönzési rendszerbe nem illő dokumentumtípusokért kiáltottak.

A beköltözött kari, tanszéki könyvtárak nagy része szeretett volna viszonylagosan önállóan, különgyűjteményként működni, ez azonban könyvtári szempontból a legtöbb esetben nem volt indokolt. A Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Kara (korábban Konzervatórium) sok tekintetben a többi kartól különböző állománnyal rendelkezett. A könyvtár jelentős részét alkották a kották, amelyeket függetlenül a kiadási évüktől kölcsönöztek is. A könyvtári integrációkor az állomány beköltözött, de különgyűjteményként működött tovább: a dokumentumai az Egyetemi Könyvtár már bevált példánytípusait vették fel, a kották kivételével. Az 1945 előtt megjelent példányok az integrált könyvtári rendszer bevezetése óta csak korlátozottan kölcsönözhetőek voltak, a Zeneművészeti Kar viszont szerette volna a meglévő gyakorlatukat megtartani, miszerint a hallgatók bármelyik kottát kölcsönözhetik. A megoldás – a kotta műfaji sajátosságait is figyelembe véve – egy új példánytípus megjelenése volt: 2004-től a kottákat az állomány többi részétől különbözően kölcsönözték.

A beköltözés után megtörtént a raktári és szakolvasói állomány elhelyezése, viszont a különböző helyekről beérkezett dokumentumok feldolgozottsági szintje igen eltérő volt. A teljes anyag rövid távú retrospektív feldolgozására azonban nem volt lehetőség. A számítógépes adatbázissal rendelkező állományokat átkonvertálták, hogy az integrált könyvtári rendszer katalógusában – legalább a főbb adatokkal – visszakereshetőek, kölcsönözhetőek legyenek. A konverzió azonban csak ideiglenes megoldást jelenthetett, amíg a dokumentumok nem kerültek ténylegesen egy feldolgozó könyvtáros kezébe. Ez idő alatt viszont előfordult, hogy egy olvasónak szüksége volt a műre: jó esetben valós kölcsönzési típust látott a katalógusban, ilyenkor nem volt probléma, az első kölcsönzés előtt a gyorsfeldolgozás (feldolgozó ügylet) „rendbe tette” a rekordot, és már el is lehetett vinni. A

problémát az jelentette, ha egy dokumentum – akár kora, akár jellege miatt – nem kölcsönözhető státuszban kellett volna, hogy legyen, konverziós nehézségek miatt azonban a katalógusban nem így látszott. Hogy az olvasók érdeke ne sérüljön, a könyvtár létrehozta a „problémás” példánytípust, melyet csak átmeneti jelleggel kaphatott meg egy dokumentum. A gyorsfeldolgozás után 1 hétre kivehették a kikért dokumentumot, s csak a visszaérkezés után kapta meg végleges – gyakran „helyben olvasható” – példánytípusát.

Az integrált számítógépes rendszer bevezetése után nem sokkal a PhD képzéshez a karok által vásárolt dokumentumokat kapott az Egyetemi Könyvtár. Kari kérésre azonban ezeket nem bocsátotta korlátlanul minden olvasó rendelkezésére. Mivel az olvasótípusokban már megkülönböztethetők voltak a PhD hallgatók, egy új példánytípus megalkotásával hozzájuk lehetett ezeket a dokumentumokat rendelni.

Példány/kölcsönzési típus	Kölcsönzési idő	Hosszabbíthatóság
Kotta	3 hét	igen
Problémás dokumentum	1 hét	nem
PhD hallgatók számára kölcsönözhető dokumentum	2 hónap	igen
Oktatók, tudományos tevékenységet folytató munkatársak számára kölcsönözhető dokumentum	2 hónap	igen

Dokumentumok új példány/kölcsönzési típusa, kölcsönzési ideje és hosszabbíthatósága 2004 után

Ugyanezt a gyakorlatot valósította meg az Egyetemi Könyvtár a saját keretéből oktatói tevékenységre vásárolt példányok esetén, így az oktatói olvasótípussal rendelkezők tudták ezeket kikölcsönözni.

2009-ben a korábbi PhD hallgatók és oktatók, tudományos tevékenységet folytató munkatársak számára kölcsönözhető dokumentumtípusokat összevonták. Ugyanebben az évben létrejött a csak SZTE polgárok által kölcsönözhető típus: az egyetemen folyó oktatási és tudományos tevékenység szempontjából fontos, illetve meghatározott forgalmi értékű kiadványok kerültek ebbe a kategóriába.

2010-től a Szegedi Tudományegyetem az országos tehetséggondozó program keretében működő számos Tehetségpont egyike. Az Egyetemi Könyvtár feladata lett a tehetséggondozásba bevont hallgatók egyéni igényei alapján (az Egyetem által megpályázott és elnyert pénzből) megvásárolt tankönyvek nyilvántartásba vétele, tárolása és kölcsönzése az SZTE Tehetségpont által meghatározott feltételek szerint. A feltételek nem illettek bele egyik

korábbi kölcsönzési típusba sem, így ismét újat kellett létrehozni, csak a Tehetségpont programban részt vevő hallgatók számára.

2012 őszén nyitotta meg kapuit a Szegedi Tudományegyetem és a Shanghai Nemzetközi Tanulmányok Egyetem együttműködésével a szegedi Konfuciusz Intézet. A Kínai Nyelvoktatási Tanács (Hanban) 3000 könyv (illetve DVD és CD) adományozásával járult hozzá az SZTE Konfuciusz Intézet könyvtárának kialakításához.²⁰ Az állomány a Klebelsberg Könyvtáron belül került elhelyezésre, a többi dokumentumtól fizikailag elkülönítve, saját példánytípussal, de nem különgyűjteményként.

Az olvasói elégedettség-felmérések eredményei alapján 2013-ban a könyvtár változtatott a tankönyvek kölcsönzésének kezelésén. Ezeket a dokumentumokat tradicionálisan sosem hosszabbították, ettől az évtől kezdve viszont – a könyv bemutatása esetén – újra kikölcsönözhetővé váltak. Az általános 3 hetes kölcsönzési időt 4 hétre növeltük.

Ezzel az intézkedéssel elértünk a könyvtár mai kölcsönzési típusaiig:

Olvasói csoport	Dokumentum	A kölcsönzés időtartama	Hosszabbítás
az SZTE főállású oktatói és tudományos tevékenységet folytató munkatársai	szabadpolcos, „Rövid” jelzésű példányok	1 éjszaka	---
	jegyzet, tankönyv	4 hét	---
	1851-1945 között megjelent könyv	2 hónap	---
	Konfuciusz könyv	2 hónap	2 x 2 hónap
	minden egyéb kölcsönözhető dokumentum	6 hónap	1 x 6 hónap
az SZTE PhD hallgatói	szabadpolcos, „Rövid” jelzésű példányok	1 éjszaka	---
	jegyzet, tankönyv	4 hét	---
	PhD-képzés és oktatói munka támogatására beszerzett kiadvány	6 hónap	1 x 6 hónap

²⁰ SZTE Konfuciusz Intézet könyvtár. A hozzáférés módja: <http://www.konfuciuszintezet.u-szeged.hu/konyvtar/konyvtar?folderID=18351&objectParentFolderId=18351> (Letöltés ideje: 2014.05.16.) (Elektronikus dokumentum)

	1851-1945 között megjelent könyv		---
	Konfuciusz könyv	2 hónap	2 x 2 hónap
	minden egyéb kölcsönözhető dokumentum		1 x 2 hónap
az SZTE dolgozói és aktív jogviszonyú hallgatói	szabadpolcos, „Rövid” jelzésű példányok	1 éjszaka	---
	jegyzet, tankönyv	4 hét	---
	PhD-képzés és oktatói munka támogatására beszerzett kiadvány	---	---
	1851-1945 között megjelent könyv	---	---
	Konfuciusz könyv	2 hónap	2 x 2 hónap
	minden egyéb kölcsönözhető dokumentum	4 hét	2 x 4 hét
a partner-intézmények tudományos tevékenységet folytató munkatársai	szabadpolcos, „Rövid” jelzésű példányok	---	---
	jegyzet, tankönyv	4 hét	---
	PhD-képzés és oktatói munka támogatására, ill. más, egyetemi célokra beszerzett kiadvány	---	---
	1851-1945 között megjelent könyv		---
	Konfuciusz könyv	2 hónap	2 x 2 hónap
	minden egyéb kölcsönözhető dokumentum		1 x 2 hónap
minden más kölcsönzési joggal rendelkező olvasó	szabadpolcos, „Rövid” jelzésű példányok	---	---
	jegyzet, tankönyv	4 hét	---
	PhD-képzés és oktatói munka támogatására, ill. más, egyetemi célokra beszerzett kiadvány	---	---

	1851-1945 között megjelent könyv		
	Konficiusz könyv	2 hónap	2 x 2 hónap
	minden egyéb kölcsönözhető dokumentum	4 hét	2 x 4 hét

Az integrált könyvtári rendszerek megjelenésével nagyjából egyidős az elképzelés, hogy az olvasók könyvtári tagságának létrejötte, megújítása – ha nem is teljesen, de legalább részben – automatikusan történjen. A tagság létrejöttéhez azonban szükséges, hogy az olvasó elfogadja a könyvtár szabályzatát, és az integrált rendszerbe bekerüljenek a személyes adatai, ám ezek az akadályok sokáig áthidalhatatlannak tűntek.

Az Egységes Tanulmányi Rendszer (ETR) 2001-es bevezetésétől az egyetem összes hallgatójának tanulmányi és személyes adatait is egy központi rendszerben tartják nyilván, de ezek könyvtári felhasználása sem technikai, sem adatvédelmi szempontból nem volt megoldható. A könyvtár szempontjából további probléma volt, hogy a beiratkozáshoz szükség volt az olvasó nyilatkozatára, miszerint elfogadja a beiratkozási- és kölcsönzési szabályzatot, és ezt az akkori körülmények között az olvasó személyes megjelenése és aláírása nélkül nem lehetett kivitelezni.

A 2010/2011-es tanévben bevezetésre került egyetemünkön a MODULO rendszer. Az ETR-rel szorosan együttműködő rendszer ügyfélkapuként üzemel: a hallgatók – a korábbi papír alapú helyett – elektronikus beadványokat adhatnak be az egyetem egységeinek, amik nagyban megkönnyítik az ügyintézést. Lényeges változás volt, hogy ettől kezdve a hallgató akár otthonról is intézhette egyszerre több, fizikailag egymástól távol levő egységnél is folyamatban levő ügyeit.

A rendszer megjelenésében rejlő potenciált megtalálta a könyvtár is: újra előkerült az automatikus beiratkoztatás és tagságújítás lehetősége. A könyvtár létrehozott egy beadványt a MODULO rendszerben, ami belépési nyilatkozatként funkcionált, de ennél többet is jelentett: elfogadásával a hallgató engedélyezte, hogy az ETR-ben szereplő adatait a könyvtár átvehesse.

A Hallgatói Szolgáltató Irodával (HSZI) való tárgyalások, és az adatkonvertálás technikai feltételének megteremtése után megszületett a - hallgatók számára - jelenleg is automatikusan

működő beiratkozási és tagságújítási rendszer. A megegyezés alapján minden éjszaka (a könyvtár bezárása után) a HSZI adatokat küld a belépési nyilatkozatot elfogadó hallgatókról.

Amennyiben nem voltak korábban beiratkozva, az adatok első megérkezésekor megtörténik a beiratkoztatás: a szükséges személyes adatok konvertálás után átkerülnek az integrált könyvtári rendszer adatbázisába, a tanulmányi adatokból pedig olvasótípus is generálódik. Ha egy beiratkozott hallgató módosítja az egyetem központi adatbázisában bármelyik adatát, azt a következő éjszakai adatátvételkor automatikusan megkapja a könyvtár is.

A 2012/2013-as tanévtől kezdve csak ilyen módon iratkozhatnak be az egyetem hallgatói a könyvtárba, ami mind a hallgatók, mind a könyvtár számára jelentős idő- és munkamegtakarítást jelent. Megszűntek a kézi adatrögzítés okozta esetleges gépelési hibák, az adatmódosítás bejelentésének elmulasztása miatti téves e-mail és laccímre kiküldött értesítések.

A folyamat előnyei ugyanakkor érzékelhetőek a többi olvasó számára is: a tanév- és félévkezdés alkalmával a beiratkozni vagy tagságot újítani szándékozó hallgatók kigyózó sorai megszűntek, a kiszolgálás sebessége nőtt.

A kezdetektől a minőségbiztosított intézményig (összegzés)

Az 1921-es alapítás óta az Egyetemi Könyvtár szabályzata, kölcsönzési politikája, szokásai számtalan változtatáson mentek át. A változás mozgatórugója minden korban az olvasói igények lehető legteljesebb kielégítése volt. Sok szempontból teljesen más rendszert láthatott viszont egy tanszéki- és az Egyetemi Könyvtárba is beiratkozott olvasó. Egyértelmű, hogy a könyvtárak – jellegükből adódóan – nem is működhetek azonos módon, hiszen többnyire különbözött az olvasók és a gyűjtött állomány köre is.

A tanszéki, intézeti könyvtárak szabályzata (talán a szokásjog megfelelőbb szó lenne rá) megengedőbb volt, mint a korabeli Egyetemi Könyvtáré: a kevesebb beiratkozott olvasót gyakran név szerint ismerte a könyvtáros, és az állományt is nagyjából ugyanaz a szűkebb réteg használta. Mikor valakinek szüksége volt egy egyébként helyben olvasható könyvre, folyóírra, ha rövid időre is, de sok esetben kikölcsönözhatta azt. Ha közben egy másik olvasónak is sürgetően kellett ugyanez a mű, a könyvtáros tudta, kitől kell visszakérni. A legtöbb tanszéki könyvtárban dolgozó visszaemlékező így fogalmazott: „mindenki ismert mindenkit, nem volt szükség szigorú szabályokra”. Ahol az anyagi keret megengedte, a kurzusokra járó hallgatók számára megfelelő példányszámban szereztek be szükséges tankönyveket, így akár a teljes szemeszter idejére ki is kölcsönözhatték azokat.

Az Egyetemi Könyvtár már a könyvtári integráció előtt is következetesebb működésre kényszerült: a nagyobb számú, heterogén olvasóközönséget nehézkes lett volna különben úgy kiszolgálni, hogy a különböző olvasói csoportok érdekei ne sérüljenek. Mivel a dolgozói létszám is jóval nagyobb volt, nem ugyanazok az emberek érintkeztek mindig az olvasókkal, kevésbé volt jellemző a „családias viszony”, mint egy tanszéki könyvtárban. Az állomány jelentősen nagyobb volt, a hallgatók ugyanakkor nagyrészt innen is a szakterületükhöz szükséges állományt várták el. A kilencvenes évek számítógépes kölcsönzési rendszere előtt a könyvtárosnak volt ugyan lehetősége, hogy egyedi esetekben eltérjen a szigorúbb szabályzattól (egy-egy olvasónak segítve), de tisztában volt azzal, hogy gyakori alkalmazásukkal ezek a „kivételek” a szélesebb olvasókör számára több problémát okoznak, mint amennyit megoldanak.

Az integrált könyvtári számítógépes rendszer bevezetése 1997-ben nagyban megváltoztatta a korábbi kölcsönzési gyakorlatot az Egyetemi Könyvtárban. Az addigi analóg

módszer digitálissá vált: amíg a tasakos kölcsönzési rendszerben egy elvileg nem kölcsönözhető dokumentum kiadásánál több lehetősége is volt a könyvtárosnak (indokolt esetben akár ki is adhatta, esetleg rövid időre), addig ezt a számítógépes rendszer már nem engedte meg. Az egyszerre kölcsönözhető maximális darabszám, a dokumentumok lejáratási ideje a kölcsönzéskor az előre megállapított feltételek alapján automatikusan került megállapításra.

A 2004-ben bekövetkezett könyvtári integrációig az Egyetemi Könyvtár dolgozóinak és olvasóinak volt ideje megszokni az új módszert, ezt ugyanakkor a tanszéki könyvtárak nagy része nem mondhatta el magáról. A könyvtárak összevonása és a számítógépes rendszer nemcsak a tanszéki könyvtárakat látogatók, hanem az ott dolgozó könyvtárosok számára is sok újdonságot hozott.

Az Egyetemi Könyvtár szabályzata, kölcsönzési politikája egységesen vonatkozott az összes beiratkozott olvasóra. Akik korábban csak a központi vagy valamelyik tanszéki könyvtárat látogatták, hirtelen jóval nagyobb állományhoz férhettek hozzá. Ugyanaz a kölcsönzési politika vonatkozott viszont az összes dokumentumra, amit a korábban nem egységes, konkrét szabályzat mentén kölcsönző olvasók jogosultságaik korlátozásaként érzekeltek. Az ebből fakadó elégedetlenséghez hozzájárult, hogy a kari, tanszéki könyvtáraknak – bár a könyvtári integrációt kidolgozó könyvtárosi tervezet alapján, de rektori utasításra – kellett beköltözni/beolvadni az Egyetemi Könyvtárba, és ez sok esetben ellenérzéseket okozott.

Az előzmények ismeretében meglepő lett volna, ha az egyes könyvtárak látogatói minden súrlódás nélkül elfogadják a megváltozott körülményeket. Az olvasókkal leginkább érintkező Szakirodalmi és Információs Osztály és Olvasószolgálati Osztály tapasztalt munkatársai igyekeztek tompítani a felmerülő problémákat: a kezdeti időkben – a korábbi, tanszéki gyakorlathoz hasonlóan – sokszor egyedileg segítve szolgálták ki őket. Az integráció után még éveknek kellett eltelnie, hogy mindenki megszokja és elfogadja az egységes szabályozást. Szerencsére sok pozitív változást is hozott a könyvtáregyesülés: a korábban széttagolt források (anyagi, dologi és humán) összevonásával sokkal hatékonyabban lehetett gazdálkodni. Az állományok közös, online katalógusba rendezésével nem csak kereshetők lettek bármelyik, korábban önálló egyetemi egység dokumentumai, hanem fizikailag is egy helyen lettek hozzáférhetőek. A közel 350000 kötetnyi szabadpolcon elhelyezett állomány nagy része a polcra levéve azonnal kölcsönözhető volt, a raktári állományból kikért könyveket pedig 1 órás várakozási idővel ki tudták szolgálni, jelentősen hosszabb nyitvatartási időben, mint amit a kisebb egységekben tudtak nyújtani. Az olvasók elérhették

az őket érintő információkat a kornak megfelelően az internet segítségével: a könyvtár honlapján kereshettek az online katalógusban, követhették kölcsönzéseiket, hosszabbíthatták a dokumentumok lejáratí idejét. Kísérleti jelleggel az oktatók weben keresztül is adhattak le kölcsönzési kéréseket. A korábban széttagolt elektronikus forrásokat is egybegyűjtötte a könyvtár, ettől kezdve elég volt a könyvtári beiratkozás bármelyik eléréséhez. Összességében az integráció mind a könyvtárak, mind az olvasók igényeinek hosszú távú minőségi kiszolgálását szolgálta.

A Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtára nyerte 2010-ben „A Könyvtárügyért” kitüntetését. Ezt az elismerést az Informatikai és Könyvtári Szövetség nevű közhasznú szervezet alapította. A Szövetség fő célja a könyvtárak és információs központok társadalmi megítélésének és fontosságának erősítése, és a könyvtárak közötti együttműködés támogatása. A kitüntetés a könyvtár kiemelkedő munkáját ismeri el.²¹

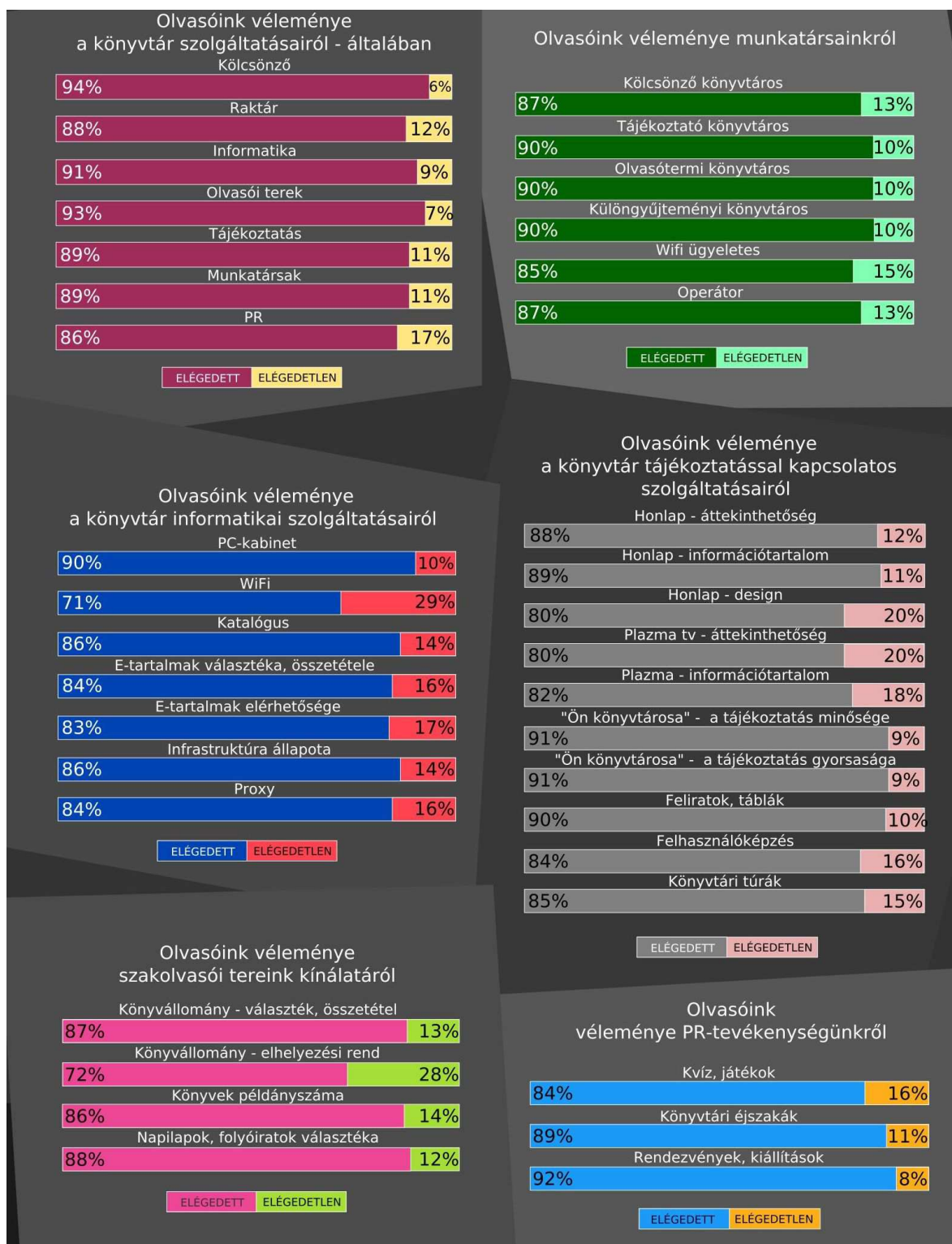
2011-ben a könyvtár felvette a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtára nevet. Ugyanebben az évben elkezdte a minőségbiztosítási rendszer kidolgozását. Az összes könyvtári munkafolyamat dokumentálásával, az azoknak való megfeleléssel 2012 végére „a Klebelsberg Könyvtár »könyvtári tevékenység« területen minőségirányítási rendszert vezetett be és alkalmaz, mely megfelel az MSZ EN ISO 9001:2009 szabvány követelményeinek.”²²

A minőségbiztosítás adta lehetőségek lezárták az integrációkor felmerült – az eltérő szokások miatti – kérdéseket. A munkafolyamatok egységes leírásával és azok betartásával rögzített normák stabil alapot adtak az egységes munkavégzéshez. A különböző munkaterületeken dolgozó könyvtárosok is ugyanazon elvek alapján következetesen minőségi munkát láthattak el.

²¹ SZTE Klebelsberg Könyvtár kitüntetés. A hozzáférés módja: <http://ww2.bibl.u-szeged.hu/index.php/component/content/article/9-news/friss-hirek/435-kituntetes> (Letöltés ideje: 2014.05.16.) (Elektronikus dokumentum), Informatikai és könyvtári szövetség „A könyvtárügyért” kitüntetés. A hozzáférés módja: http://iksz.shp.hu/hpc/web.php?a=iksz&o=a_konyvtarugyert_kituntetes_biF4 (Letöltés ideje: 2014.05.16.) (Elektronikus dokumentum)

²² A Klebelsberg Könyvtár minőségbiztosítási rendszert vezetett be. A hozzáférés módja: <http://ww2.bibl.u-szeged.hu/index.php/component/content/article/9-magyar-nyelvu-tartalom/friss-hirek/968-a-klebelsberg-konyvtar-minosegbiztositasi-rendszert-vezetett-be> (Letöltés ideje: 2014.05.16.) (Elektronikus dokumentum)

2013. október 14–20. között a könyvtár a minőségfejlesztési tevékenységének részeként felmérést végzett olvasói között. Az 50 kérdésből álló felmérést 1680 olvasó töltötte ki.²³ A feldolgozott válaszokról a könyvtár munkatársai infografikát készítettek:

²³ SZTE Klebelsberg Könyvtár olvasói elégedettségmérés 2013. A hozzáférés módja: <http://ww2.bibl.u-szeged.hu/index.php/elegedettségmeres-2013> (Letöltés ideje: 2014.05.16.) (Elektronikus dokumentum)

A felmérés elkészülte után elemzési munka következik, ami alapján a könyvtár vezetése kidolgozza a szükséges változtatásokat, ezzel a további könyvtárhasználati szabályzat és kölcsönzési politika kialakításának részesévé válik az olvasó is.

Munkámban ugyan a hagyományos dokumentumok kölcsönzésének kialakulásával foglalkoztam, mégis azt gondolom, a könyvtárak és könyvtárunk jövője alakulásának szempontjából nem tekinthetünk csak erre. A digitális anyagok megjelenése, az analóg anyagok digitalizálása, indexelése és szolgáltatása még egy jó ideig nem fogja ugyan kiszorítani a klasszikus dokumentumkölcsönzést, azonban fel kell készülnünk a könyvtári funkció megváltozásával járó következményekre.

Dolgozatomat Sennyey Pongrácz és Kokas Károly közös cikkéből származó idézettel zárom, remélve, hogy a könyvtárak még hosszú ideig egyet jelentek az információ lelőhelyével:

„Azzal a kellemetlen, bár sok tekintetben érthető mentalitással is számolnunk kell, hogy már a kilencvenes évek óta torzítja a hálózat valóságos hatását egyfajta múltba révedő magatartás, amely - úgymond - a szakma régi patináját akarta és akarja megvédeni, mit sem látva abból, hogy itt egy egészen új paradigmával kell szembesülni. Az egyes könyvtárak így gyakran minden területen igyekeznek a régit (szolgáltatásokat, gyűjteményeket, épülethasználatot stb.) megvédeni, mert nem értik, milyen új helyzetbe kerültek, és rettentően félnek ettől az új valóságtól - a hálózattól.”²⁴

²⁴ SENNYEY Pongrácz, KOKAS Károly: Könyvtárak a hálózatban: Hogyan változtatta/változtatja meg a Könyvtárak jelenét és jövőjét a számítógépes világhálózatba kerülés? = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 58. évf. 2011. 10. szám

Felhasznált irodalom

- A József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára: Szolgáltatásai és használata. Összeáll. Borsányi Elvira. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1962.
- A József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára szolgáltatásai és használata. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1967.
- A Klebelsberg Könyvtár minőségbiztosítási rendszert vezetett be. A hozzáférés módja: <http://ww2.bibl.u-szeged.hu/index.php/component/content/article/9-magyar-nyelvu-tartalom/friss-hirek/968-a-klebelsberg-konyvtar-minosegbiztositasi-rendszert-vezetett-be> (Letöltés ideje: 2014.05.16.) (Elektronikus dokumentum)
- A Szegedi Egyetemi Könyvtár szervezeti és működési szabályzata. Szeged, Szegedi Egyetemi Könyvtár, 1956.
- A Szegedi Egyetemi Könyvtár szervezeti és működési szabályzata: Tervezet. Szeged, Szegedi Egyetemi Könyvtár, 1954.
- A Szegedi Egyetemi Könyvtár tájékoztatója. Szeged, Szegedi Egyetemi Könyvtár, 1953.
- Az Egyetemi Könyvtár képekben = The University Library in pictures. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 2007.
- Az egyetemi könyvtárak működéséről és szolgáltatásairól: 1945-1975: Tájékoztató adatok. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ, 1975.
- Beszámoló a Szegedi Egyetemi Könyvtár 1953. évi működéséről. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1954.
- Beszámoló a Szegedi Egyetemi Könyvtár 1954. évi működéséről. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1955.
- Beszámoló a Szegedi Egyetemi Könyvtár 1955. évi működéséről. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1956.
- Beszámoló a Szegedi Egyetemi Könyvtár 1956. évi működéséről. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1957.
- Beszámoló a Szegedi Egyetemi Könyvtár 1957. évi működéséről. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1958.
- Beszámoló a Szegedi Egyetemi Könyvtár 1959. évi működéséről. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1960.

- Beszámoló a Szegedi Egyetemi Könyvtár 1960. évi működéséről. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1961.
- Beszámoló a Szegedi Egyetemi Könyvtár 1961. évi működéséről. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1962.
- Beszámoló az Egyetemi Könyvtár 2006-ban végzett munkájáról. Szeged, SZTE Egyetemi Könyvtár, 2007.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem egyetemi Könyvtára 1995. évi működéséről. Szeged, JATE, 1996.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1989. évi működéséről. Szeged, JATE, 1990.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1988. évi működéséről. Szeged, JATE, 1989.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1987. évi működéséről. Szeged, JATE, 1988.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1986. évi működéséről. Szeged, JATE, 1987.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1985. évi működéséről. Szeged, JATE, 1986.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1984. évi működéséről. Szeged, JATE, 1985.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1983. évi működéséről. Szeged, JATE, 1984.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1982. évi működéséről. Szeged, JATE, 1983.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1981. évi működéséről. Szeged, JATE, 1982.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1980. évi működéséről. Szeged, JATE, 1981.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1979. évi működéséről. Szeged, JATE, 1980.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1978. évi működéséről. Szeged, JATE, 1979.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1977. évi működéséről. Szeged, JATE, 1978.

- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1976. évi működéséről. Szeged, JATE, 1977.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1975. évi működéséről. Szeged, JATE, 1976.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1974. évi működéséről. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1975.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1973. évi működéséről. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1974.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1972. évi működéséről. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1973.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1971. évi működéséről. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1972.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1970. évi működéséről. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1971.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1969. évi működéséről. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1970.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1968. évi működéséről. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1969.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1967. évi működéséről. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1968.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1966. évi működéséről. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1967.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1965. évi működéséről. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1966.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtárának 1964. évi működéséről. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1965.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1963. évi működéséről. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1964.
- Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi könyvtárának 1962. évi működéséről. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1963.
- BIBÓ István: Könyvtáraink racionalizálása: A Szegedi Egyetemi Könyvtár tíz éve. Szeged, Szeged Városi Ny., 1930.
- CSILLIK Bertalan: Jelentés az Egyetemi Könyvtár működéséről az 1949/50. tanévben. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1950.

Egyetemi Könyvtárak Magyarországon. Budapest, Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma, 2008.

HALÁSZ Béla: Az olvasószolgálat tartalmi kérdései és technológiája. Budapest, Könyvtári Int., 2001.

Informatikai és könyvtári szövetség „A könyvtárügyért” kitüntetés. A hozzáférés módja: http://iksz.shp.hu/hpc/web.php?a=iksz&o=a_konyvtarugyert_kituntetes_biF4 (Letöltés ideje: 2014.05.16.) (Elektronikus dokumentum)

Jelentés az Egyetemi Könyvtár 1936-37. tanévi működéséről. Kolozsvár, M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem, 1944.

Jelentés az Egyetemi Könyvtár 1951. évi működéséről. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1951.

József Attila Tudományegyetem. Szeged, JATE, 1979.

Képes könyvtári kalauz. Szeged, SZTE Egyetemi Könyvtár, 2009.

KOKAS Károly: Kalauz a József Attila Tudományegyetem Központi könyvtárához. Szeged, József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, 1986.

KULCSÁR Péter: Szeged könyvtártörténete az egyetem alapításáig. Szeged, JATE, 1970.

NOVÁK Ákos: A Szegedi Tudományegyetem könyvtárának alapítása és működésének első évei. Szeged, Havasi Zoltán, 1966.

Olvasáselemzés és néhány következtetés egyetemi hallgatóknál két felmérés alapján. Szeged, JATE, 1966.

SENNYEY Pongrác, KOKAS Károly: Könyvtárak a hálózatban: Hogyan változtatta/változtatja meg a Könyvtárak jelenét és jövőjét a számítógépes világhálózatba kerülés? = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 58. évf. 2011. 10. szám.

SULICA Szilárd: A Szegedi Egyetemi Könyvtár válságos helyzete. Szeged, 1939.

SZEKERES Pál: Beszámoló a Szegedi Egyetemi Könyvtár 1952. évi működéséről. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1952.

SZENTIRMAI László: Az olvasó egyetemi hallgató. Budapest, OSZK KMK, 1981.

SZTE Klebelsberg Könyvtár kitüntetés. A hozzáférés módja: <http://ww2.bibl.u-szeged.hu/index.php/component/content/article/9-news/friss-hirek/435-kituntetes> (Letöltés ideje: 2014.05.16.) (Elektronikus dokumentum)

SZTE Klebelsberg Könyvtár olvasói elégedettségmérés 2013. A hozzáférés módja: <http://ww2.bibl.u-szeged.hu/index.php/elegedettsegmeres-2013> (Letöltés ideje: 2014.05.16.) (Elektronikus dokumentum)

SZTE Klebelsberg Könyvtár olvasói elégedettségmérésünk eredménye. A hozzáférés módja: <http://ww2.bibl.u-szeged.hu/index.php/component/content/article/60-konyvtarosoknak/1112-olvasoi-elegedettsegmeresunk-eredmenye> (Letöltés ideje: 2014.05.16.) (Elektronikus dokumentum)

SZTE Konfuciusz Intézet könyvtár. A hozzáférés módja: <http://www.konfuciuszintezet.u-szeged.hu/konyvtar/konyvtar?folderID=18351&objectParentFolderId=18351> (Letöltés ideje: 2014.05.16.) (Elektronikus dokumentum)

Vár a könyvtár. Szeged, Egyetemi Könyvtár, 1953.